

Výroční zpráva o činnosti Národního zemědělského muzea za rok 2004

Obsah:

1. Evidence sbírek, péče o sbírky, prezentace
 - 1.1. Akvizice, evidence, inventarizace sbírek
 - 1.2. Péče o sbírkové fondy
 - 1.3. Využívání sbírkového fondu - badatelé
 - 1.4. Prezentace sbírek – expozice a výstavy
2. Další činnost muzea
3. Návštěvnost
4. Činnost pracoviště integrovaného systému ochrany
5. Vydávání osvědčení k vývozu předmětů kulturní hodnoty dle zák. č. 71/1994
6. Vědecko – výzkumná činnost muzea
7. Dotace zřizovatele, ekonomika a hospodaření s finančními prostředky
8. Závěr

Členění zprávy odpovídá požadavku MK ČR čj. 232/98 a 1 361/2000 a vychází z hodnocení činnosti Národního zemědělského muzea za rok 2004, předaného MK ČR dne 29.6.2005, kterou dle shora uvedených požadavků doplňuje a vysvětluje.

1. Evidence sbírek, péče o sbírky, prezentace

1.1. Akvizice, evidence, kategorizace a inventarizace sbírek

V průběhu roku 2004 rozšířilo NZM sbírkový fond o tyto předměty:

Pobočka Kačina

1. traktor Pulman Pluto
 2. traktor ČKD s motorem Tatra
 3. stroj na čištění peří
 4. zařízení pekárny
 5. obrazy se zemědělskou tematikou
- a řada dalších předmětů, celkově pak 13 přírůstkových čísel představujících 50 předmětů.

Do evidence bylo zapsáno 644 nových inventárních čísel, celkový počet inventárních čísel dosahuje počtu 36 406 (poslední číslo 111 334). Do počítačové databáze DEMUS bylo zapsáno 797 čísel, celkem v databázi DEMUS 36 406 čísel, v CES 17 414. Z evidence nebylo vyřazeno žádné inventární číslo.

Pobočka Ohrada

Pobočka Ohrada zapsala 76 nových sbírkových předmětů, v chronologické evidenci a 250 v systematické evidenci (mezi jinými např. 76 kusů šperků z paroží), celkový počet inventárních čísel je 19 803.

Pobočka Valtice

Pobočka ve Valticích zapsala 8 nových sbírkových předmětů v chronologické evidenci a 6 nových inventárních čísel. Celkový počet inventárních čísel je 4578.

Pobočka Praha

1. Fotoarchiv

Do pomocné evidence bylo zařazeno 39 filmů (1.018 záběrů) dokumentujících kulturní, společenské i stavební aktivity NZM Praha (určeno k dokumentaci a propagačním účelům).

2. Sbírka písemných dokumentů- muzejní archiv

Do fondu bylo dary získáno 9 archivních jednotek, které byly evidovány v základní evidenci.

Rok 2004 byl v oblasti evidence SF dle předchozích výročních zpráv průměrný. Podařilo se získat zejména jedinečné stabilní motory a traktory do sbírky motorové techniky, deponované na pracovišti v Čáslavi.

Bohužel, nedostatek finančních prostředků nedovoluje věnovat sbírce takovou péči, jakou by si zasloužila, přesto se vlastními silami snaží muzeum udržovat nejen tuto kolekci, ale veškerý sbírkový fond v náležitém stavu. Po několika letech se muzeum opět zapojilo do programu ISO a koncem roku požádalo o výkup několika historických traktorů. Bohužel, ukázalo se, že řada odborných pracovníků nepracuje systematicky na vyhledávání možných budoucích sbírkových předmětů v terénu a proto také některé pobočky nebyly před důraznou výzvou schopny reagovat na výzvu k podání žádosti o výkup.

Nástup nového vedení muzea v červenci 2004 znamenal zejména v loňském roce i snahu učinit si celkový obraz o stavu sbírkového fondu NZM a také řešit letité problémy, které v této oblasti byly a jsou. Podle torzovitého materiálu, týkajícího se správy a evidence sbírkového fondu NZM, který byl dne 1.7.2004 předán zastupujícím ředitelem PhDr. Pavlem Novákem novému řediteli Mgr. Reiblovi bylo zjištěno, že ve sbírkovém fondu NZM chybí (nejméně od roku 1993) přes 5.217 sbírkových předmětů. V souladu s ustanovením zákona 122/2000 Sb. § 9, písmeno n) bylo dne 9. 7. 2004 písemně informováno MK ČR a zároveň podáno trestní oznámení na neznámého pachatele na Policii ČR. Záležitost byla řešena v měsících červenec – září 2004 policií ČR a odložena. Vedle řady předmětů spíše dokumentačního charakteru (vzorky brambor, obilí, preparáty....) šlo i o celou řadu sbírkových předmětů z podsbírek rostlinná výroba I. a II. (zemědělské nářadí), z podsbírek řemesel a vybavení domácnosti, podsbírek modelů staveb a numizmatické podsbírek i potravinářské podsbírek (Kačina - celkem 3.565 sb. předmětů), dále 103 kusů negativů ze sbírky fotoarchiv (Praha), 39 sbírkových předmětů z myslivecké a lesnické podsbírek z pobočky Ohrada a 6 sb. předmětů z zelinářské a vinařské podsbírek (Valtice). Ztráty byly zjištěny také ve sbírce písemných pramenů (muzejní archiv – Kačina, 308 položek) a v muzejní knihovně – celkem 1196 knih, mezi nimi i odborné publikace ze 17. a 18. století. Vzhledem k tomu, že podle protokolů, které jsou k dispozici, byla poslední mimořádná revize celého sb. fondu NZM provedena roku 1993, nemusí být skutečný počet nenalezených sbírkových předmětů konečný.

Bohužel policii se nepodařilo případ vyřešit a byl odložen. I přes tento neúspěch šlo o první krok v řešení problémů se sbírkovým fondem, které jsme odhalili. Jako další postup jsme prověřili úroveň evidence. Byli jsme nuceni konstatovat, že stav evidence SF v NZM je na velmi špatné úrovni. Proto byla po zvážení situace vyhlášena dle stávající evidence mimořádná revize celého sbírkového fondu NZM s tím, že teprve poté bude přikročeno k předávání depozitářů kurátorům sbírek (doposud neprovedeno).

V několika depozitářích (zejména Kačina a Valtice) byl v průběhu druhého pololetí proveden základní úklid včetně vymalování a likvidace ekologicky závadných až nebezpečných předmětů, nacházejících se v depozitářích z neznámých důvodů. Depozity byly z části vybaveny novými dřevěnými regály.

K stávajícím 21 podsbírkám přibyla nová podsbírka obchod. Toto téma systematicky není v ČR zpracováváno a NZM v něm vidí jednu z možností, jak se více etablovat mezi veřejností a to jak laickou, tak i odbornou. Sbíрка by měla být umístěna v pobočce ve Valticích, která je nejmenší z poboček NZM a je nutné ji výrazně oživit. V loňském roce pokračovala digitalizace SF zejména v pobočce Kačina. Řada digitalizovaných předmětů z předchozích let byla nafocena znovu, neboť dokumentace neodpovídala běžným standardům (chybějící měřítko, inv. čísla, nekvalitní záběry).

1.1.2. Stav evidence sbírkového fondu NZM K 31.12.2004

Evidence sbírkových předmětů, které jsou ve správě Národního zemědělského muzea, byla po nástupu nového vedení shledána z hlediska současné platné legislativy, týkající se správy a evidence sb. fondu i navazující metodiky MK ČR jako nevyhovující. Naprosto nedostačující je stará evidence, která byla postižena objektivními problémy událostí 2. světové války a následného stěhování sbírek muzea mezi Prahou, Konopištěm a Kačinou v průběhu 50. let, ale současné legislativně a metodice neodpovídá ani způsob evidence sbírkových předmětů vedené od 70. let 20. století do roku 2004.

Sbírkové předměty, uložené v depozitářích v jednotlivých pobočkách NZM Kačina, Ohrada a Valtice jsou vedeny a evidovány v jedné evidenční řadě přírůstkových a inventárních čísel, které byly (jako „bloky čísel“) přidělovány podle potřeby jednotlivým pobočkám. Protokoly o přidělování těchto bloků čísel se dosud nepodařilo nalézt. Sb. předměty byly evidovány pouze v přírůstkových a inventárních knihách, aniž by byl II. stupeň veden na trojdílných katalogizačních lístcích, jak roku 1983 stanovila Směrnice pro správu, evidenci a ochranu sbírek v muzeích a galeriích a podrobně formuloval Pokynu MK ČSR k zabezpečení úkolů vyplývajících ze Směrnic pro správu, evidenci a ochranu sbírek, čj. 12875/83-VI/3. Pokyn čj. 12875/83-VI/3 stanovil, že nejpozdějším termínem pro uvedení starších evidenčních záznamů do souladu se Směrnicí předepsaným způsobem je rok 1995. Zákon 122/2000 Sb. § 17 stanovil jako poslední možný termín doplnění dosavadní sbírkové evidence o údaje, stanovené v § 9 téhož zákona, nejpozději do 1 roku ode dne nabytí jeho účinnosti – tj. do 7.4.2001. Žádný z těchto legislativou stanovených termínů nebyl v NZM dodržen.

Dalším problémem je, že inventární knihy, nahrazující v 50. letech celou předválečnou sbírkovou evidenci muzea (tato dnes není k dispozici), často neuvádějí přírůstková čísla.

Provázanost evidence sbírek mezi 1. a 2. stupněm je tedy v řadě případů (desítky až stovky sb. předmětů) naprosto neprokazatelná. V této situaci je jediným pomocníkem torzovitě dochovaná spisovna NZM (1920-současnost), uložená v muzejním archivu, kde by měly být deponovány i dokumenty k nabytí jednotlivých sbírek.

Roku 2003 bylo započato s evidencí a dokumentací sb. předmětů v databázi programu DEMUS, v současné době jsou do této evidence přepsány všechny přírůstkové knihy (Kačina) a v systematické evidenci v programu DEMUS zapsána zhruba polovina sbírek, v CES je zapsáno jen 13% sbírek.

Stávající evidence sbírek II. stupně však nevyhovuje ani kritériím odborného zpracování, tak jak ji stanovuje zákon 122/2000 Sb., neboť starší ani nové záznamy (2000-2004), vedené v inventární a následně přírůstkové knize (v písemné formě) a zároveň ukládané do databáze DEMUS, neodpovídají rozsahem ani kvalitou předepsaným informacím.

Řádně nebyla vedena ani evidence předmětů, jejichž povaha vyžadovala, aby byly před řádným zapsáním do přírůstkové knihy podrobeny odbornému vyhodnocení a vyříděním nehodnotného nebo multiplicitního materiálu. V současné době se v NZM nalézají řádově desítky až stovky předmětů bez jakékoliv evidence, které byly získány do muzea dnes již těžko zjistitelným způsobem (absence průkazných písemných dokladů), a které nebyly v průběhu let ani zaevidovány do sbírek, ani registrovány, ani vedeny ve zvláštních knihách (jako doprovodná dokumentace), tak jak to umožňovala a zároveň ukládala Směrnice z roku 1983 § 11, § 14 a z ní vycházející Metodický pokyn čj.12 875/83-VI/3.

V důsledku tohoto alarmujícího stavu byla připravena a vydána v souladu se stávající legislativou a metodikou nová směrnice NZM o správě a evidenci sbírkového fondu (č. 20/2004). V muzeu se mj. nepodařilo objevit jakoukoliv stopu po směrnici předchozí, což si uvědomilo i přechodné vedení a v 1. pololetí připravilo návrh na směrnici novou včetně doprovodných pokynů. Na základě této směrnice byla v roce 2004 vyhlášena mimořádná inventarizace celého fondu, s níž paralelně probíhá dokumentace sbírkových předmětů ve II. stupni v programu Demus, digitalizace fondu a bude následovat doplnění odborného popisu sbírek. Do 31.12.2004 bylo zrevidováno 13.048 sbírkových předmětů.

1.1.3. Knihovna

Odborná knihovna NZM je uložena na pobočkách Kačina, Valtice a Ohrada. Knihovní jednotky těchto tří knihoven byly a jsou vedeny v jednotné evidenční číselné řadě, které byly (jako „bloky čísel“) přidělovány podle potřeby jednotlivým pobočkám. Tento systém a nedůslednost jeho dodržování - stejně jako v případě evidence sbírkové - vedly ke stavu, kdy některá čísla (signatury) byly přidělovány duplicitně, jiná vynechána a proto není v současné situaci bez řádné inventarizace možné zjistit přesný rozsah knihovního fondu. Všechny tři knihovny jsou umístěny ve stísněných prostorách a pro jejich další rozvoj je třeba v rámci jednotlivých poboček hledat nové úložné prostory. Zvláště alarmující byl stav uložení a evidence knihovny ve Valticích, resp. fondu Knihovny moravské zemské rady (cca 11. 000 svazků), získaných darem, který byl uložen v nevyhovujících prostorách v tzv. kapucínkách lednického zámku. S nedostatkem vhodných prostor se potýká také knihovna na Kačině, která obsahuje (stejně jako ve Valticích) desítky nezkatalogizovaných publikací a periodik. K výrazné změně v metodice a vedení evidence knihoven došlo na sklonku roku 2004 po personální změně na pozici hlavní knihovnice, kdy byla započata systematická práce v oblasti inventarizace, evidence i zpřístupnění fondu veřejnosti.

1.2. Péče o sbírkový fond

Počet konzervovaných předmětů:

Praha: 12 ks

Kačina: 595

Ohrada: 626

Valtice: 0

Celkem: 1233

Řada sbírkových předmětů byla nakonzervována zejména pro tři velké připravované výstavy NZM v Praze. Zarážející je zejména to, že pobočka v Valticích v roce 2004 nekonzervovala ani jeden sbírkový předmět. I tato skutečnost, svědčící o vnitřních poměrech pobočky, měla vliv na rozhodování o dalším postupu v případě vedení pobočky v r. 2005.

Restaurování se v loňském roce v NZM neuskutečnilo z důvodu nedostatku finančních prostředků.

NZM v roce 2004 požádalo o grantové prostředky z programu MK ČR ISO na zlepšení zabezpečení hlavní budovy v Praze (osvětlení objektu) a nákup vybavení pro dílny v Čáslavi (pískovací zařízení, odmašťovací stůl).

1. 3. Využívání sbírkového fondu – badatelé

Sbírky fotoarchivu využilo ve svém bádání v roce 2004 6 badatelů, v muzejním archivu bádalo 17 badatelů a dále bylo zodpovězeno 12 badatelských dotazů. Využívání knihovny (odbornou) veřejností nebylo v roce 2004 sledováno.

1.4. Prezentace sbírek – expozice a výstavy

Národní zemědělské muzeum uspořádalo v r. 2004 celkem 35 výstav. V Praze v důsledku rekonstrukce prostor po Komerční bance vznikl velký výstavní prostor (takřka 600 m²), který klade mimořádné nároky na obsahové, výtvarné i provozní zajištění jakékoliv výstavy v něm pořádané. Prostor je pro nás také možností, jak si vyzkoušet přípravu nové centrální muzejní expozice v Praze, neboť má stejné podmínky a plochu jako většina v budoucnu použitelných prostor pro expozici. Jeho jednoduitost, členitost sloupy a pásová okna po celém obvodu je náročná jak na výtvarné, tak na kvalitní architektonické řešení jakékoliv výstavy, která v něm je či bude otevřena.

Pobočka Praha

a) Výstavy z vlastních sbírek:

1. Staré chalupy – výstava etnografických kreseb
2. Svět na dlani – výstava o kartografii
3. Půda:obraz života – výstava o půdě

b) ostatní výstavy:

1. Od zrna k těstu – objekty z pečeného těsta
2. Drobné kresby a obrazy (V. Průša, A. Strouhalová)
3. Retrospektiva (pedagogové Vyšší integr. školy Praha)
4. Stromy (Snježana Pigeon, Tomská)
5. Nové technologie v čínském zemědělství
6. Papírové léto
7. Svět panenek
8. Plenér (Markusová, Sagač, Pátek, Hrabák)
- 9 - 11. Srbské umění (3 výstavy)

Pobočka Kačina

1. Cihlářství - expozice
2. Zemědělství přelomu 19. a 20. století
3. Tradice chovu koní a jezdeckví na Kutnohorsku

Pobočka Ohrada

1. Lovecké zbraně a tesáky
2. Sylva Regina Brno
3. Lovecké zbraně
4. Natura Viva Lysá nad Labem
5. Veletrh muzeí Třebíč
6. Lesnictví, rybářství, myslivost Olešnice
7. Les a příroda, Putim
8. Lovecké šperky Václava Bláhy
9. Lovecké střelivo
10. Václav Nasvětil – obrazy
11. Jiří Krásl - obrazy
12. Výlovy rybníků 19. a 20. století – fotografie
13. Dobrou chuť – účast na výstavě
14. 400 výročí úmrtí Jakuba Krčína, Vysoký Chlumeč – účast na výstavě

Pobočka Valtice

1. Jan Vinkler – obrazy
2. Ludvík Jančar – obrazy
3. Jaroslav Straka – kovářské plastiky, obrazy
4. Rostislav Košťál – fotografie
5. Jaroslav Pokorný – Esperanto
6. Milan Jůza, Leona Brázdilová – Bukovina, fotografie
7. Jaroslav Žamapach, Marie Černá – olejomalba, restaurování

Jak je u uvedeného přehledu vidět, většina výstav neměla s činností muzea takřka nic společného a bohužel, byly autorům smluvně potvrzeny. Na druhou stranu je ovšem třeba říci, že odborněji zaměřené výstavy neměl kdo vytvářet, neboť v muzeu pracovalo jen 10 (!) odborných pracovníků včetně ředitelů poboček a málokterý z nich byl zvyklý muzejní výstavy připravovat. Plán výstav na r. 2005 navíc počítal s pokračováním výstavní činnosti v tomto duchu. Proto byl zrušen a vypracován nový, který již počítá s využitím potenciálu muzea a ruší dosavadní víceméně galerijní přístup. Řada výstav - zcela charakteristicky pro tehdejší přístup NZM – je jen spoluúčastí na větších akcích typu výstavního stánku na veletrhu, nikoliv samostatným počinem odborných pracovníků NZM. Přesto se podařilo v rekordním čase 5 týdnů po zrušení zamýšlené výstavy „Národní zemědělské muzeum se představuje“ v Praze ve výstavním sále „banka“ připravit odborně i návštěvnicky atraktivní výstavu „Svět na dlani“ s obří plastickou mapou Moravy.

Projekt „Půda:obraz života“ připravený během několika měsíců již představuje cestu, kterou by se velké výstavy NZM měly ubírat: atraktivní téma a jeho zpracování, orientace na vzdělávací aspekt výstavy, kvalitní doprovodný program (filmové projekce v kině Ponrepo související s tématem výstavy, dětský program, lektorování, katalog....). Pobočka Kačina realizovala expozici „Cihlářství“, která přibližuje návštěvníkům toto zdánlivě neatraktivní téma. Další pobočky se víceméně zaměřily na prezentaci výtvarného umění bez jakékoliv ambice využít vlastního odborného potenciálu nebo sbírek v nich uložených. Situaci také komplikuje jak nedostatek výstavních prostor (Ohrada, Valtice), tak také obecná neexistence vhodného mobiliáře (jen Praha má modernější vybavení). V r. 2004 jsme proto využili výstavních prvků ze zrušené expozice životního prostředí v Lednici a investovali jsme i několik desítek tisíc korun do nákupu mobiliáře pro pořádání výstav.

2. Ostatní kulturní aktivity

2.1. Akce pro veřejnost

V roce 2004 se s aktivitami pro veřejnost v NZM doslova „roztrhl pytel“. O co méně pozornosti se věnovalo důkladné přípravě autorských výstav, o to více se NZM zejména v prvním pololetí věnovalo přípravě a realizaci akcí pro veřejnost. Nejvýrazněji v této činnosti vynikala

Pobočka Ohrada

1. Závody a dostihy psů 3x – duben, červen, listopad
2. Prezentace automobilů – Porsche, Volvo
3. Regionální soutěž mládeže „Srncí trofej“
4. Akce pro nevidomé a slabozraké – 4.6.2004
5. Ohradské slavnosti
6. Zahájení Země živitelka
7. Hlubocké hudební slavnosti

Pobočka Kačina

1. Operní týden
2. Ortenovka
3. Afghan klub – lovečtí psi
4. Hubertova jízda
5. Chotkovské slavnosti
6. Pradědečků traktor (pracoviště Čáslav)

Pobočka Praha

1. Den řemesel
2. Muzejní noc
3. Husí slavnosti

Pobočka Valtice

Bez akce pro veřejnost

Většina z nich byla velmi úspěšná, tradičně nejúspěšnější jsou Ohradské slavnosti. Velmi dobrou návštěvností se může vykázat i Pradědečkův traktor v Čáslavi a kačinské Chotkovské slavnosti. Slibný potenciál mají určitě Husí slavnosti, pořádané ve spolupráci s Jihomoravským krajem a MÚ Boskovice. Další akce jsou již přece jen určeny více pro odbornou veřejnost, ale i tak mají v nabídce NZM své místo. Pobočky se navíc účastní nejrůznějších kulturních akcí i jako spolupořadatelé nebo přenechávají své prostory pro uskutečnění akcí v režii jiných subjektů. V Kačíně se tak odehrálo několik divadelních představení, v Čáslavi několik specializovaných akcí pro motoristy ale např. i diskotéka pod širým nebem. Důležitým rozvojovým faktorem pro budoucnost Kačiny se může stát zámecké barokní divadlo, kde se většina akcí odehrála.

Ohradská pobočka spolupracuje při organizování nejrůznějších seminářů včetně mezinárodních, bohužel, na žádném z nich nevystoupil s přednáškou či příspěvkem zaměstnanec NZM. Praha se zapojila do příprav výstavy o léčivých rostlinách „Příroda pro zdraví lidí“ v Centru léčivých rostlin LF MU Brno a do výstavy „Nástin vývoje dějin meliorací“ (kongresovém centru FLORET Průhonice) a podílelo se na výstavách „Květiny našich babiček“ a „Zahradnické Vánoce“ v Botanické zahradě Praha. V budoucnu však bude nutné jednoznačně vymezit participaci muzea na takovýchto akcích včetně větší ekonomické výtěžnosti pro muzeum. Oproti celoročním aktivitám poboček Praha, Ohrada a Kačina o to více vyniká bezradnost bývalého vedení pobočky Valtice směrem k veřejnosti. Mimo klasických akcí uspořádalo muzeum více než 60 přednášek pro veřejnost na nejrůznější témata korespondující s posláním muzea.

2.2. Publikace

NZM se i přes nedostatek finančních prostředků na závěr roku 2004 podařilo vydat velmi netradiční katalog k výstavě „Půda: obraz života“ pod názvem „ha“ (hektar).

Pobočky Ohrada a Kačina se začaly věnovat zpracování katalogů jednotlivých podsbírek. V červenci r. 2004 byl natočen 15 minutový film z cyklu „Vizitky českých muzeí“ o pobočce NZM Ohrada.

V průběhu roku 2004 byla průběžně vydávána v desetitisícovém nákladu propagační skládačka.

2.3. Vzdělávací projekty pro mládež

Jako novum se v práci NZM objevily výchovně-vzdělávací projekty, realizované ve spolupráci se středními školami v místech bydliště. Byly zpracovány projekty na tři vzájemně související témata, navíc spojená s postupem formou výzkumu oral history.

1. *Staré selské rody Kutnohorska*

Projekt byl připraven pobočkou NZM Kačina ve spolupráci s Gymnáziem Kutná Hora. 20 studentů se zabývalo výzkumem historie svých vlastních rodin. Jejich cílem bylo zjistit vše o historii rodu a jeho svázanosti se zemědělstvím.

2. *Staré vinařské rody*

Pobočka Valtice. Ačkoliv byl projekt kvalitně připraven, bývalý ředitel nebyl schopen dohodnout v průběhu roku spolupráci s Střední školou vinařskou ve Valticích.

3. *Staré lesnické rody*

Pobočka Ohrada. Průběh přípravy projektu byl víceméně odpovídající situaci ve Valticích.

Projekt úspěšně běží jen v Kutné Hoře, v ostatních pobočkách má díky neschopnosti zajistit partnerskou školu velké zpoždění.

3. Návštěvnost muzea

Počet návštěvníků v expozicích a výstavách	2003	2004
Celkem	100 551	91 463
Z toho: Praha	2 573	5070
Kačina	28 688	20 060
Čáslav	242	2 056
Ohrada	65 802	61 366
Valtice	3 246	2 911
Z toho děti a mládež	14 284	27254
Ostatní kulturní akce	11 548	14 520

Sezóna 2004 patřila opět k návštěvnicky slabším. I v roce 2004 poklesl počet návštěvníků muzea, i když již ne tak dramaticky, jako v předchozím roce. Pokles zaznamenaly všechny pobočky s výjimkou pobočky Praha, kde je však počet návštěvníků velmi nízký. S tímto problémem se vyrovnává i pobočka Valtice. Celkově klesá počet školních zájezdů, vyšší návštěvnost se přelévá do letních měsíců.

Poklesl i počet důchodců, navštěvujících muzeum, snad v souvislosti s poklesem reálných důchodů.

Snažíme se zvyšovat naši nabídku a zejména zatraktivňovat výstavy doprovodnými akcemi. Jedním z řešení je také pořádání nejrůznějších festivalů a svátků, které jsou sice na jedné straně riskantní zejména díky počasí, na druhé straně však mohou přinést zajímavé ekonomické výsledky.

4. Činnost pracoviště integrovaného systému ochrany ISO

Pracoviště ISO v NZM pracuje pouze v pobočce Kačina. I v loňském roce se zaměřilo zejména na fotodokumentaci resp. skenování nejohroženějších předmětů. Pokračovalo ve fotodokumentaci sbírkového fondu zejména v souvislosti s generální inventarizací inventarizací nařízenou novým vedením NZM od 1.7.2004. Digitalizována byla téměř celá podsírka E, převážná část podsírky B. cca třetina podsírky Z, část podsírky H.

Počet digitalizovaných předmětů	2 048
Obrazově zdokumentovaných předmětů celkem	4 300
V jiných muzeích nově	0
V jiných muzeích celkem	392
Hlášení PČR	0

Ostatní pobočky digitalizaci nevykonávaly vzhledem k stávajícímu velmi špatnému technickému a personálnímu zajištění.

5. Vydávání osvědčení dle zák. č. 71/94 Sb.

Povolování vývozu prováděl po část roku 2004 ing. V. Michálek, dále p. Budský a od 11/2004 přebrala agendu Mgr. Buňatová.

V roce 2004 bylo vyřízeno 14 žádostí o vývoz předmětu kulturní hodnoty a bylo vydáno 14 osvědčení o vývozu.

6. Vědecko – výzkumná činnost

Muzeum zpracovalo projekt grant pro VaV MK ČR „Multimediální encyklopedie dějin zemědělství“ a také jej úspěšně získalo. Projekt „Hmotná kultura českého venkova“ byl prodloužen o jeden rok bez dalších finančních prostředků, což nám zkomplikovalo práci na jeho dokončení, neboť nám např. nezbyvá dostatek finančních prostředků na zaplacení nezbytných konzultantů či nákup drahé zahraniční literatury. Oba projekty slibují velmi zajímavé výstupy.

I přes dva zpracovávané granty je toto zřejmě jedna z nejoblavějších částí práce NZM. V červenci 2005 pracovalo v NZM 10 odborných pracovníků z 69 a to včetně ředitelů poboček a archivářky (6 zaměstnanců), jimž pochopitelně na vědu a výzkum nezbývalo (s čestnými výjimkami) mnoho času.

To vysvětluje nejen zánik periodik vydávaných muzeem, ale také velmi špatnou úroveň systematické evidence sbírek, rezignaci na pořádání či alespoň vystupování na odborných konferencích a seminářích a také nízký počet vlastních výstav. Do konce roku se podařilo zvýšit počet odborných pracovníků v Praze o 1 zaměstnance.

7. Dotace zřizovatele, ekonomika a hospodaření s finančními prostředky

7.1. Objekty ve správě NZM

NZM jako příspěvková organizace zřízená Ministerstvem kultury ČR hospodaří s majetkem státu. Ke své činnosti využívá a spravuje následující objekty:

- budova NZM Letná, Kostelní 44, Praha 7
- zámek Kačina u Kutné Hory
- areál NZM v Čáslavi
- lovecký zámek Ohrada u Hluboké
- budova NZM ve Valticích, okr. Břeclav
- kulturní památka
- národní kulturní památka
- expozice a depozitář zem. techniky
- národní kulturní památka

7.2. Ekonomické ukazatele v roce 2004

Hodnocený rok 2004 uzavřelo NZM s vyrovnaným výsledkem hospodaření. V součtu hlavní a doplňkové činnosti dosáhlo muzeum celkově kladného hospodářského výsledku před zdaněním, po započtení daně z příjmů je výsledek vyrovnaný. Předmětem zdanění byly tržby z pronájmu dočasně užívaných prostor v hlavní budově NZM Praha.

7.2.1. Příjmová část hospodaření

Ve struktuře celkových příjmů tvoří vlastní příjmy 28,4%, tj. 9 427,5 tis.Kč, a příspěvek zřizovatele na provoz 71,6%, tj. 23 820 tis.Kč.

Na objemu vlastních příjmů mají téměř poloviční podíl tržby z nájemného a souvisejících služeb. Tento v minulých obdobích většinový podíl se v posledních dvou letech podstatně snížil, a to v důsledku probíhající, i když vlivem nedostatku zdrojů jen pomalu postupující rekonstrukce pražské budovy.

Pokles příjmů z nájemného za prostory dosud pro muzejní účely nevyužitelné je na jedné straně chybějícím zdrojem oprav do správy svěřených nemovitostí, na druhé straně je postupný návrat budovy Praha muzejním účelům cílem velmi žádoucím.

Pokud se týká mimořádných příjmů z natáčení, v hodnoceném roce se nenaskytla příležitost zvýšit tento málo ovlivnitelný výnosový zdroj podobně jako v roce 2003, kdy bylo docíleno vysokých tržeb díky zájmu filmových štábů o zámek Kačina.

Příjmy ze vstupného dosáhly – bez navýšení ceny vstupného – úrovně předchozího roku, tj. 2,75 mil.Kč. Tržby z prodeje propagačního zboží výnosově přispívají menším podílem necelých 300 tis.Kč. Zapojení prostředků fondu reprodukce majetku jako doplňkového zdroje oprav nemovitostí se výnosově projevil ve výši 1,8 mil.Kč.

Mírné navýšení příspěvku na provoz je většinou důsledkem zvýšeného objemu mzdových prostředků v souladu se zákonnými úpravami a celkový objem provozní dotace – 23 820 tis. Kč – zahrnuje i 179 tis. Kč účelově určené dotace na poslední rok čtyřletého projektu výzkumu a vývoje.

7.2.2. Nákladová část hospodaření

a) Věcné náklady – objem věcných nákladů (16,99 mil.Kč) nepřekročil úroveň předchozího roku. S ohledem na pohyb cen energií a některých služeb i na strukturu zajišťovaných úkolů považujeme dosažený nákladový stav za úspěšný. V průběhu roku 2004 byla přijata řada úsporných opatření, která umožnila snížit náklady NZM (autoprovaz, telefony). Byla vypovězena řada smluv, které byly z pohledu jak zastupujícího ředitele NZM PhDr. Nováka CSc. tak i nového vedení značně nevýhodné pro NZM (úklid, propagace, telekomunikace, ochrana). Řada dalších byla nahrazena pro muzeum výhodnějšími s dosavadními dodavateli (kotelny). Bohužel, např. smlouva s firmou KONE na údržbu výtahů je díky svému znění nevypověditelná. Muzeum v loňském roce investovalo více než 3 mil. Kč do oprav a udržování objektů (mj. Kč 800 tis do opravy tzv. banky v Praze, Kč 150 tis do opravy elektroinstalace a střechy v Ohradě, 265 tis do projektu na rekonstrukci parku, 100 tis do plynofikace v Kačině atd.).

b) Osobní náklady – NZM vykonává činnost na pěti územně oddělených pobočkách v rámci ČR s celkovým počtem 69 zaměstnanců. Průměrná mzda v roce 2004 činila 13 703,-Kč.

Strukturu příjmové i výdajové části hospodaření přibližuje následující přehled v tis. Kč

Kategorie výnosů	RO 2004 (plán)	Skutečnost 2004	Index 2004/2003
Příjmy celkem	32 541	33 247,5	102,17
v tom: vstupné, posudky	2 800	2 733,3	97,62
nájemné	3 080	3 012,4	49,56
ost.vlastní výnosy	1 191	1 592,9	86,64
použití fondů	1 650	1 798,6	395,29
výnosy z doplňk.činnosti	-	290,3	118,54
Provozní dotace	23 820	23 820	118,31
Kategorie nákladů	RO 2004 (plán)	Skutečnost 2004	Index 2004/2003
Náklady celkem	32 391	33 209,-	106,73
v tom: spotřeba materiálu	1 445	1 483,5	112,66
spotřeba energií	3 123	3 228,6	112,18
prodej zboží	-	167,7	117,93
opravy a udržování	2 740	3 380,-	69,29
cestovné	252	63,3	25,86
náklady na reprez.	30	77,4	247,40
ostatní služby	4 955	5 597,6	108,04
mzdové náklady	11 987	11 641,8	114,72
zák.soc.a zdr.pojištění	4 195	3 972,2	116,70
ostatní sociální náklady	582	596,3	104,07
daně a poplatky	20	10,1	102,02
jiné ost.náklady	470	408,6	107,05
odpisy	2 592	2 581,9	133,16
výsledek hosp.před zdaněním	150	38,5	
daň z příjmů	150	38,5	
Výsledek hospodaření po zdanění	0	0	100,00

7.2.3.Účelově poskytnuté investiční prostředky

S využitím investiční dotace poskytnuté v součinnosti s rozpočtovou kapitolou Ministerstva zemědělství v objemu 2 528 tis.Kč byla v rámci programu ISPROFIN realizovaná další etapa postupné úpravy areálu Čáslav. V halách tohoto areálu je umístěna expozice a depozitář historických traktorů a další zemědělské techniky.

Nad objem dotačního zdroje se NZM účastnilo v maximální míře vlastními investičními prostředky, a to čerpáním fondu rozvoje majetku ve výši 450 tis.Kč. Nad rámec uvedené účelové dotace se dále NZM ve značné míře podílelo vlastními zdroji i na opravách svěřeného nemovitého majetku. V režimu použití FRM k realizaci oprav bylo vynaloženo celkem 1 798,6 tis.Kč, a to na opravy budovy Praha (1 349,8 tis.) a na úpravy areálu Čáslav (448,8 tis.).

Pokud se týká souběžně pro rok 2004 plánované investiční dotace ve výši 6 991 tis.Kč, účelově určené na realizaci další etapy rekonstrukce pražské budovy NZM, ve IV.čtvrtletí 2004 byl vydán souhlas se zadáním realizace akce, ale uvolnění limitu bylo v důsledku termínů pro ukončení výběrového řízení přesunuto prostřednictvím rezervního fondu zřizovatele do roku 2005.

7.2.4.. Výhled na další období

V roce 2005 očekáváme, že na základě přijatých opatření dojde k posunu ve struktuře výnosů a nákladů. Ve výnosové oblasti ve prospěch tržeb ze vstupného a na úkor dále klesajícího objemu poskytovaných nájmu, v nákladových kategoriích předpokládáme zvýšení výdajů na propagaci a inzerci, kompenzované úsporami energií a ostatních služeb. Očekáváme též výsledky posunu ve strategii NZM, které se již v průběhu uplynulého roku zaměřilo na větší aktivitu při získávání sponzorských příspěvků a dotací, a to jak z tuzemských, tak možných zahraničních (EÚ) zdrojů.

8. Závěr

Rok 2004 přinesl do Národního zemědělského muzea řadu změn. Po odvolání dlouholetého ředitele Ing. Antonína Hájka, CSc., půlročním zastupování ve funkci ředitele PhDr. Pavlem Novákem, CSc. nastoupilo od července 2004 nové vedení v čele s Mgr. Přemyslem Reiblem (od listopadu 2004 generálním ředitelem) a zástupkyní Mgr. Marií Buňatovou (od listopadu též ředitelkou pobočky Praha). Bylo jasné, že v Národním zemědělském muzeu musí dojít k řadě změn ve všech směrech jeho práce. Je příznačné, že řadu z nich nastartoval již v prvním pololetí PhDr. Pavel Novák a tím z určitého směru předznamenal děje, které se v muzeu začaly odehrávat, odehrávají se v době vzniku výroční zprávy a odehrávat se budou. Jen tak může muzeum obstát.

Situace, jaká v muzeu byla, volala po rázných krocích. Chyběly základní směrnice pro fungování instituce jako muzea (Směrnice pro správu sbírek, řádné smlouvy, depozitární výdejky, badatelský řád, skartační řád...), provoz budov muzea i muzea jako takového (Směrnice o cestovním, autoprovozu, provozu budov aj.) a zejména ekonomické směrnice (Spisová a skartační služba, Kontrolní směrnice,

Podpisový řád, Nakládání s majetkem NZM, FKSP...). Do konce roku tak bylo vytvořeno 19 nových směrnic, řada dalších metodických pokynů a příkazů ředitele, uvádějících směrnice v život. Nové vedení nepočítalo s tím, že situace bude až tak vypjatá a proto se namísto plného soustředění na realizaci koncepčních záměrů muselo z části věnovat i těmto základním materiálům, nutným pro normální fungování instituce. Vedle toho jsme objevili řadu „kostlivců“ – problémů, které byly řadu let odkládány. Za ty nejvýznamnější jmenuji alespoň trestní oznámení na neznámého pachatel s podezřením na odcizení 5 232 sbírkových předmětů (odloženo) a vyřešení problému s vypovězenou leasingovou smlouvou na ocelokolnu v obci Hobšovice, jež muzeum přišlo na Kč 1 447 000,-. Toto a řada dalších „drobnějších“ prohřešků (neprokazatelné inventarizace, neexistence kontrolních mechanismů, chybějící korespondence aj.) nás vedlo k žádosti o hloubkovou kontrolu MK ČR. Její závěry však budou až věci další výroční zprávy, neboť kontrolní orgán pracoval v muzeu až do března r. 2005.

Největším úspěchem bylo pravděpodobně nastartování změn uvnitř muzea, které by měly změnit jak jeho vnitřní tvář, tak i jeho vnímání veřejností – pobočky zpracovaly strategie vztahu k veřejnosti. Jejich úroveň byla velmi rozdílná, avšak až na jeden příklad se z nich dalo vycházet při plánování další činnosti. V rekordně krátké době několika měsíců se povedlo připravit velké výstavy v prostoru uvolněném KB a to i včetně velmi originálního katalogu k výstavě „Půda:obraz života“. Byl přijat zaměstnanec orientující se na PR a fundraising, což se v následném období projevilo velmi pozitivně na vnější tváři muzea. Zatraktivnil se výstavní profil muzea, podařilo se připravit 3 vzdělávací projekty, po mnoha letech jsme byli schopni úspěšně požádat o finanční prostředky z ISO, muzeum se podílí na projektech do SROP 4.2.2. „Moravské kartografické centrum Velké Opatovice“ a „Království českého Honzy“, převedením části zaměstnanců z pomocných prací pod agenturu umožnilo přijmout nové odborné pracovníky, zaplatili jsme část projektu na rekonstrukce parku v Kačíně a následně i připravili úvod k projektu jeho rekonstrukce pro tzv. Norské fondy. Byla nastartována personální obměna muzea.

Naopak negativně lze hodnotit jako obvykle nedostatek finančních prostředků, které by nám umožnily pozvednout zásadně propagaci muzea a rychleji pokračovat v rekonstrukci. Další spočívaly hlavně v nedostatku odborných pracovníků (donedávna jediný historik byl doplněn o druhého v říjnu 2004), neexistenci kvalitní celkové strategie muzea na 5 – 7 let (dosavadní koncepce muzea je nerealizovatelná) a v nutnosti překonat jisté secesionistické tendence některých poboček NZM.

Mgr. Přemysl Reibl
generální ředitel